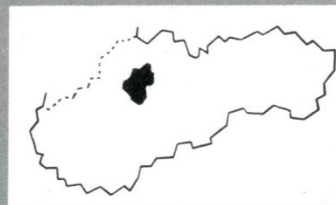

Turčianska župa

- Do 14. st. súčasťou Zvolenskej stolice
- V stredoveku jedna z najdôležitejších ciest
- Strážne hrady – Sklabiňa, Blatnica, Zniev (Turčiansky hrad)
- Tzv. zemianska kolonizácia – v polovici 18. st. až 35 zemianskych sídel

Etnická príslušnosť:

- Slováci
- Nemecké obyvateľstvo (juh)
 - handrbulci, krekáči, švábi
 - Oblasť tzv. „Hauerland“
- Slovenskí reemigranti

Múzeum slovenskej dediny v Martine

Hospodárska budova

Konfesionálna príslušnosť:

- Evanjelická cirkev A.V.
- Rímsko-katolícka cirkev
- Židia

- ❑ Repkári (prezývka)
- ❑ Poľnohospodárstvo a chov hosp. zvierat
- ❑ Salašníctvo
- ❑ Včelárstvo, ovocinárstvo, zeleninárstvo, furmanstvo, pltníctvo, podomový obchod a remeslá
- ❑ Poľnohospodársko-remeselné centrá – Mošovce, Martin, Turany, Sučany, Kláštor pod Znievom, Slovenské Pravno
- ❑ Cechy – čižmári, krajčíri, plátenníci, kožušníci, remenári, kolári, debnári...
- ❑ hrcčiarstvo

▼ Salaš v Čremošnom

▲ Úle v Múzeu slovenskej dediny v Martine

- ❑ Tehelňa
- ❑ Súkenníctvo
- ❑ Farbiarstvo, modrotlač
- ❑ Vrútky – 1872 výstavba Košicko-bohumínskej železnice
- ❑ Podomoví obchodníci – olejkári a šafraníci
- ❑ Martin – Etnografické múzeum SNM
 - ❑ Múzeum slovenskej dediny
 - ❑ Múzeum Martina Benku
 - ❑ Spolok Živena

▲ *Expozícia v Múzeu Karola Plicku v Blatnici*

▼ *Eudové domy s drevenými bránami v Blatnici*

- ❖ Znechávanie ľudového odevu veľmi skoro – vplyv olejkárov, šafraníkov, zemiastva, baníctva
- ❖ Mestská móda prepych zachvátilo hlavne ženy
- ❖ Rôzne zákazy a nariadenia ohľadom odievania
- ❖ Začiatkom 20. dožívania ľudového odevu – spoločné črty s Oravou a Liptovom

Mužský odev:

- ❖ Košeľa so širokými rukávmi
- ❖ Nohavice s čiernym šnurovaním
- ❖ Vesta – lajblík z jemného súkna
- ❖ Trojštvrťový kabát alebo mentiéka
- ❖ Klobúk s užšou strechou, baranica
- ❖ Krpce a čizmy

▲ Kroje z Turca

Ženský odev:

- ❖ Zachoval sa do 19. st. i keď s mestskými prvkami
- ❖ Oplecko z tenkého bieleho plátna
 - ❖ Sviatočné z priesvitných etamínov
 - ❖ Krátke rukávy, nazberané, ukončené širším volánom
 - ❖ Rukávy uviazané nad laktom a previazané
- ❖ Vrchná sukňa dlhá po členky
- ❖ Jedna i viac spodných sukni
- ❖ Zástera /zápona – čierna, bez vzorov
- ❖ Živôtik – z brokátu alebo kvetovaného atlasu
- ❖ Skoska – trojuholníková šatka pod živôtikom
- ❖ Stuha okolo hrdla
- ❖ Mentieky – v zime, modré alebo čierne, súkno
- ❖ Čepiec – z bieleho tylu

▼ *Zemiansky kroj z Turian na začiatku 20. storočia*

Ženský odev, Kláštor pod Znievom

Mužský odev, Turany

FS Turiec - Turčianske čardáše (55. výročie - 2009)

<https://www.youtube.com/watch?v=4riP9eyeZ58>

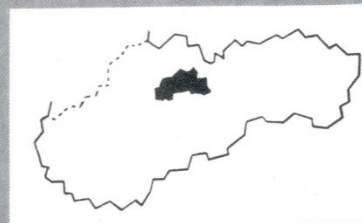
FS Turiec - Svadba v Turci (40. výročie - 1994).mpg

<https://www.youtube.com/watch?v=xue2vsBJ7aY>

FS Turiec - Starodávne z Podhradia (40. výročie - 1994).mpg

<https://www.youtube.com/watch?v=MXFKRC98N3k>

Liptovská župa

- 2 subregióny: Horný Liptov (Liptovský Mikuláš)
Dolný Liptov (Ružomberok)
- Obchodná cesta
- Hrady - Liptov, Likavka, Liptovský Hrádok
- Osady – známe ako zemianske
- Tzv. šoltýska kolonizácia
- Nemecká kolonizácia
- Kolonizácia na valašskom práve

➤ *Múzeum liptovskej dediny v Pribyline*

Etnická príslušnosť:

- Slováci – v súčasnosti homogénne slovenské obyvateľstvo

Konfesionálna príslušnosť:

- Rímsko-katolícka cirkev
- Evanjelická cirkev A.V.

Drevený kostol vo Svätom Kríži

- Pestovali obilie, kapustu, strukoviny, ľan, zemiaky
- Rozvoj chovu dobytky
 - Valašská kolonizácia – vplyv, výrazný rozdiel medzi pastiermi oviec a pastiermi iných hosp. zvierat
- Drevárstvo, pltníctvo, stavebníctvo, podomový obchod
- Baníctvo – zlato, striebro, meď, železo
- Huty a hámre

▲ Banícke domy v Nižnej Boci

▼ Bielenie plátna v Stankovanoch na začiatku 20. storočia

- Farbiarstvo, súkenníctvo, klobučníctvo, sedlárstvo, mäsiarstvo, debnárstvo
- Bryndziareň v Ružomberku
- 3 kráľovské mestá: Partizánska Ľupča, Ružomberok, Hybe
- Najvyvinutejšie remeslá – garbiarstvo, kožušníctvo, ševcovstvo, čižmárstvo, remenárstvo
- Cechy – krajčírov, hrnčiarov, kováčov, kolárov, tesárov, debnárov, stolárov, povrazníkov, zámočníkov atď.

- Modrotlač a nábytok – Hybe
- Medovníkárstvo
- Ručná výroba papiera - papiarne
- Domáca výroba textilu
- Košicko-bohumínska železnica – význam pre región

▲ Pamiatková rezervácia ľudovej architektúry vo Vlkonici

▲ Celoslovenský folklórny festival vo veľkom amfiteátri nad Východnou

- Rozvoj priemyslu
- Odchod za prácou mimo regiónu ale aj mimo kráľovstva
- Liptovskí murári – pracovali po celom Rakúsko-Uhorsku
 - Podiel na významných stavbách, napr. vo Viedni alebo Budapešti

- ❖ Kolonizácie – vplyv na charakter odevu
- ❖ Rozdelenie na Horný a Dolný Liptov sa zhoduje zhruba aj s rozdelením odevu
- ❖ 1. Hornoliptovské obce – Liptovská Kokava, Štrba, Liptovská Teplička, Važec, Východná
- ❖ 2. Obce Malé Borové, Veľké Borové, Huty – na rozmedzí Liptova a Oravy
- ❖ 3. Dolnoliptovská obec Liptovské Sliache – charakteristický ženský odev
- ❖ 4. Dolnoliptovské obce Hrboltová, Hubová, Švošov, Stankovany – viac spoločných črt s dolnooravským odevom
- ❖ 5. Dolnoliptovské obce Liptovská Lužná, Liptovská osada, Liptovské Revúce – výrazne odlišné, goralské prvky

▼ *Múzeum poľnohospodárstva a ľudových tradícií Važca*

Ženský odev:

- ❖ Spodňica – plátenná, ľanová
- ❖ Opľecko – z plátna
- ❖ Fartuch s kabotkem -sukňa s prišíťým živôtikom
- ❖ Šata – zásterka
- ❖ Obruš'ek – štvorcový obrus
- ❖ Kabát – z tmavohnedého súkna
- ❖ Kabaňa – z domáceho keprového plátna, biela

Mužský odev:

- ❖ Košul'a – domáce plátno
- ❖ Gače – plátenné gáče
- ❖ Portki, nohavice z valaskieho súkna – súkenné nohavice
- ❖ Bruš'ak – vesta, biele tenké súkno
- ❖ Kamizol – od pol. 20. st., zapínanie na boku
- ❖ Huňa, cuha, sukňica – domáce hnedé súkno
- ❖ Klobúky so širokou strechou
- ❖ Oňicki – onuce

▲ *Dolnoliptovský kroj z Liptovských Sliacov*

▼ *Fašiangová obchôdzka (bursa) v Liptovských Sliacoch*

Ženský a mužský odev, Liptovská Osada

Ženský sviatočný odev, Liptovská Osada

Výšivka na čepci, Liptovská Lúžna

Výšivka na čepci, Liptovská Osada

Výšivka na čepci, Liptovská Lúžna

Výšivka na čepci, Liptovská Osada

Tabuľka odevných súčastí: 1. čepiec, Liptovská Osada; 2. oplecko, Liptovské Revúce; 3. čepiec, Liptovská Lúžna; 4. ženský kabátič *kacabajka*, Važec; 5. živôtič, Liptovské Revúce; 6. čepiec, Vyšná Šuňava; 7. ženská košeľa *košelica*, Važec; 8. sukňa, Važec; 9. ženská zástera, Východná

Ženský a mužský odev, Liptovské Sliache

Mužský sviatočný odev, Štrba

Mužský odev, Likavka

Ženský odev, Stankovany

Ženský sviatočný odev, Liptovské Sliache

Tabuľka odevných súčastí: 1. mužský súkenný kabát *suknica*, horný Liptov; 2. súkenná vesta, Liptovská Lúžna; 3. mužská košela, Liptovská Teplička; 4. sukňa so živôtikom, Važec; 5. spodná sukňa, Važec

2015 VYCHODNA VAH FROM LIPTOVSKY MIKULAS

<https://www.youtube.com/watch?v=wr1X9trwz2E>

Sliačanská Bursa 2014 -- "SÓLO PRE CHRIAPU"!

https://www.youtube.com/watch?v=w_uCCslSS8c

Liptovské Sliache Bursa-1968-1.ISO

<https://www.youtube.com/watch?v=VHcNV7W30kY>

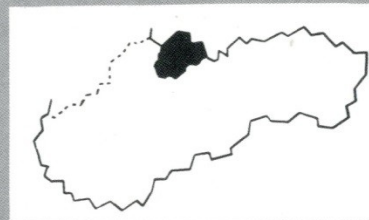
Liptovské Sliache Bursa-1974.mp4

<https://www.youtube.com/watch?v=cWtZzwS0RrY>

FS Stavbár - Piesne a tance z Važca

<https://www.youtube.com/watch?v=bWFvNxGOwbs>

Oravská župa

- ❑ Horná Orava a Dolná Orava
- ❑ Biela Orava
- ❑ Centrum – Oravský zámok, Veličná, od 1683 Dolný Kubín
- ❑ Od pol. 16. st. kolonizácia na valašskom práve
- ❑ Oravská Lesná – najmladšia obec
- ❑ Podpora osídľovania Thurzovcami
- ❑ Zemianske osídlenie
 - Matej Bencúr/Martin Kukučín
 - Anton Bernolák
 - Karol Anton Medvecký

▲ Pamiatková rezervácia ľudovej architektúry v Podbieli

Jasenová na začiatku 20. storočia

Etnická príslušnosť:

- Homogénne slovenská
- Gorali

Konfesionálna príslušnosť:

- Rímsko-katolícka cirkev
- Evanjelická cirkev A.V.
- Židia – pred 2. sv. v.

- Pastierstvo a poľnohospodárstvo
- Ovos a zemiaky
- Pestovanie ľanu
- Plátenníci
- Mangľovne, farbiarne, vzorkovne
- Ľanový olej
- Výroba mliečnych produktov a výrobky z vlny a kože
- Čižmárstvo, ťažba dreva

▼ *Nádoby na spracovanie mlieka v Múzeu oravskej dediny v Zuberci-Brestovej*

▲ *Zrubový dom v Múzeu oravskej dediny v Zuberci-Brestovej*

- Miestne železnorudné bane a hámre
- Kováčstvo
- Zvonárstvo
- Kamenárstvo – aj výroba osličiek
- Sklárstvo
- Hrnčiarstvo
- Sezónne práce na Morave a v Dolnom Uhorsku
- Vyst'ahovalectvo do Ameriky, Kanady, Francúzska, Belgicka, počas ČSR na týždňovky do Karvinej
- Múzeum oravskej dediny, Zbereg – Brestová
- Vidiečanova Habovka

▲ *Fašiangy vo Valaskej Dubovej*

- ❖ Goralská oblasť
- ❖ Odev Hornej a Dolnej Oravy nemá veľa variantov
- ❖ Nevyvinutá bohatsšia výšivka
- ❖ Čepce – jediný výrazný výtvarný prvok
- ❖ 1. Goralské obce – 2 skupiny:
 - ❖ Oravská Lesná, Mútne, Novot', Oravská Polhora, Rabča, Rabčice, Sihelné, Veselé, Zákamenné – spoločné črty s Kysucami na západe
 - ❖ Hladovka, Suchá Hora – odev považovaný za typicky goralský
 - ❖ Klobúk/kapeľus, nohavice/portki, kožúšok z hnedej barančiny
 - ❖ Ženský odev – živôtik/gorzet s rastlinnými motívmi
- ❖ 2. Obce juhozápadne od Námestova – veľa spoločných prvkov s odevom na Dolnej Orave
- ❖ 3. Obce v okolí Dolného Kubína – Dolná Orava
- ❖ 4. Obec Zázrivá – v susedstve s Terchovou, osobitý variant dolnooravského odevu

▲ Oravskí gorali v tanci

Ženský odev:

- ❖ Opľecko – domáce ľanové plátno
- ❖ Spodník – na opľecku a siahal do polovice lýtok
- ❖ 1 – 2 spodné sukne na spodník
- ❖ Vrchná sukňa z farbiarčiny
- ❖ Zápona – zástera
- ❖ Brusliak/lajbrík – živôtik
- ❖ Kosička – trojuholníková šatka nosená na živôtiku
- ❖ V zime kožúšok bez rukávov

▼ *Tanec oravských goralov*

Mužský odev:

- ❖ Košeľa – z ľanového plátna
- ❖ Gäti – plátenné gate z domáceho hrubého plátna
- ❖ Súkeňie nohavice – súkenné biele nohavice
- ❖ Ľajblík – vesta z tmavého súkna
- ❖ Kožuštek z bielej barančiny
- ❖ Huňa – súkenná, tmavohnedá, po kolena siahajúca
- ❖ Haliena
- ❖ Dlhé vlasy na putec
- ❖ Zápästky a rukavice
- ❖ Čiapky – orávky (v zime)

Dievča v šnurovanom živôtiku, Babín

Ženský odev, Babín

Výšivka na nohaviciach, Suchá Hora

Šnurovanie na mužskom súkennom kabáte (*haliena*), dolná Orava

Tabulka odevných súčastí: 1. oplecko, Párnica; 2. súkenná vesta, Jasenová; 3. živôtik, Suchá Hora; 4. mužský súkenný kabát *haliena*, Párnica; 5. súkenné nohavice, Veselé; 6. súkenné nohavice, Suchá Hora

Ženský pracovní odev, Zuberec

Ženský pracovní odev, Zázrivá

Ženský zimný odev, Zázrivá

Ženský odev, Jasenová

Mužský odev, Zázrivá

Mužský odev, Istebné

Mužský odev, Suchá Hora

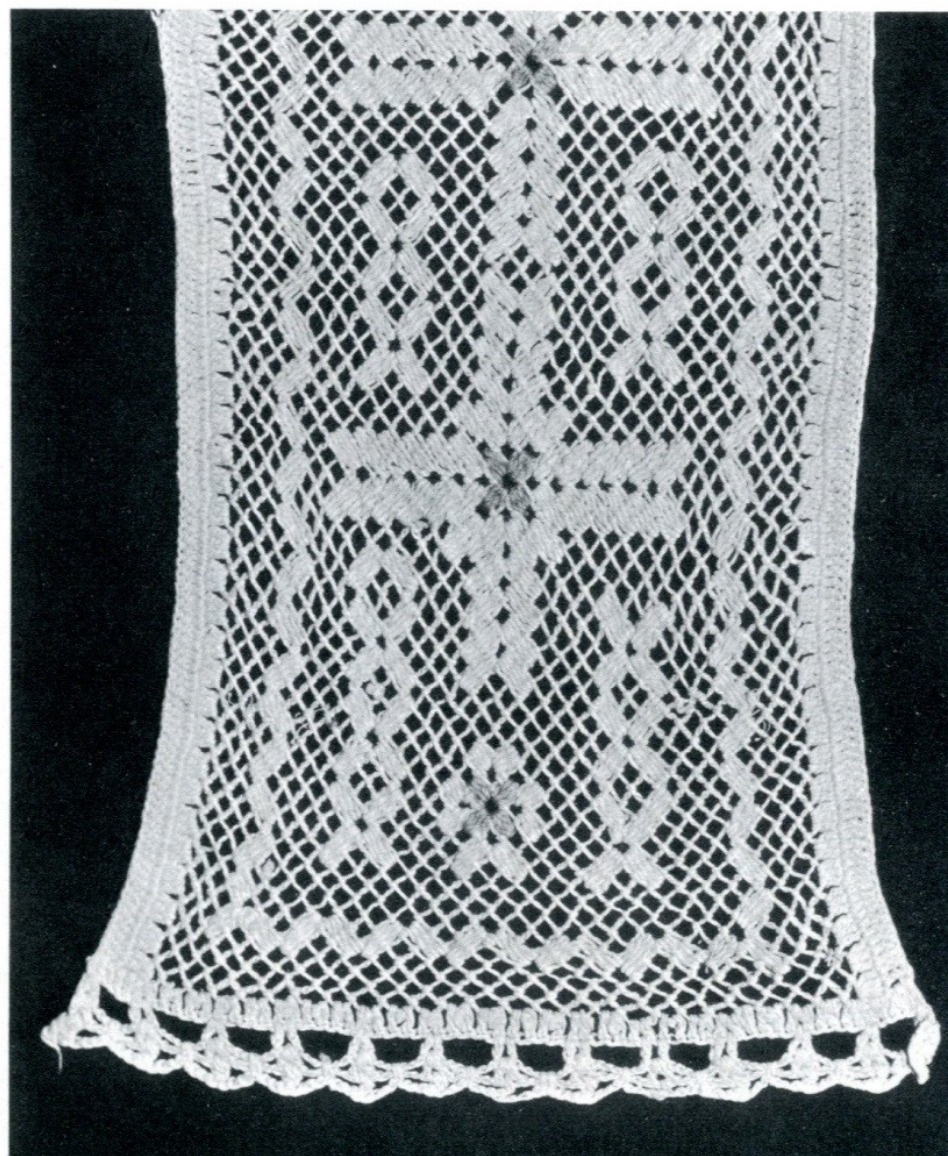

Tabuľka odevných súčastí: 1. živôtik, Párnica; 2. ženská košeľa, Suchá Hora; 3. živôtik, Suchá Hora; 4. mužské zápästky, Párnica; 5. rukavice, Párnica; 6. vlnené pletené *kopítca*, Párnica; 7. detské vlnené pančuchy, Párnica; 8. čepiec, Istebné; 9. čepiec, horná Orava; 10. mužský kožúšok, Suchá Hora; 11. sukňa, Párnica

Mužský odev, Oravská Polhora

Čelenka čepca z dolnej Oravy (Párnica)

Čelenka čepca z dolnej Oravy (Párnica)

Dievča vo sviatočnom odeve, Habovka

Kubo [1965]

<https://www.youtube.com/watch?v=oIT3zX9HWeE>

Tanec z Nižnej - Tí nižnianski pltníci

<https://www.youtube.com/watch?v=c01gq3xPc1A>